

El comandant Capell de Torregrossa (1785-1840)

Felip Gallart Fernández

Vicent Lladonosa Giró

Centre d'Estudis Comarcals del Segrià   Centre d'Estudis Comarcals del Segrià

RESUM: El comandant Capell (1785-1840) fou un dels oficials de més renom de la Primera Guerra Carlina. Clergue de primera tonsura, heroi de la Guerra del Francès, decidit liberal empresonat per ser partidari de la Constitució de Cadis, home de confiança del general Espoz y Mina durant la seva campanya contra les partides absolutistes i, finalment, un dels més actius i temibles oficials que combateren les partides carlines a les comarques lleidatanes. La seva vida, plena d'aventures, ens permet resseguir els fets més rellevants dels primers quaranta anys del segle XIX de la nostra història.

PARAULES CLAU: Comandant Capell, Guerra del Francès, Constitució de Cadis, Trienni Liberal, general Espoz y Mina, Primera Guerra Carlina, coronel Niubó.

ABSTRACT: The Commander Capell (1785-1840) was one of the most famous officers of the First Carlist War. First tonsure clerk, hero of the Peninsular War, determined liberal imprisoned because of his support to the Constitution of Cadiz, confidant of General Espoz y Mina during his campaign against the absolutist watches and eventually one of the busiest and feared officials that fought against the Carlists in the area of Lleida. His life full of adventure allows us to follow the most important events of the first forty years of the 19th century in the history of our land.

KEYWORDS: Commander Capell, Peninsular War, Constitution of Cadiz, Liberal Triennium, General Espoz y Mina, First Carlist War, Colonel Niubó.

El comandant Josep Capell Sedó, fill de Torregrossa, juntament amb el coronel Niubó, foren dos

dels oficials més actius de l'exèrcit liberal isabelí durant la Primera Guerra Carlina a les nostres comarques. Aventurer, robust, ferotge i infatigable assot de francesos, d'absolutistes, de carlins i de bandolers. Josep Capell va començar la carrera religiosa i l'any 1807 era clergue de primera tonsura i gaudia de beneficis eclesiàstics. El 1808 s'incorporà al Terç de Miquelets de la ciutat de Lleida i es distingí en diferents accions militars que li valgueren el reconeixement del grau de capità. En acabar la Guerra del Francès se li va formar causa sumària per ser addicte a la Constitució de Cadis i fou apartat del servei. Durant el Trienni Liberal va ser rehabilitat, obtingué el grau de tinent coronel d'infanteria i va esdevenir home de confiança del general Espoz y Mina durant la seva campanya contra les partides absolutistes i els Cent Mil Fills de Sant Lluís. Com a comandant d'armes de les Borges Blanques va protagonitzar els episodis més ferotges, sagnants i significatius de la Primera Guerra Carlina a les nostres comarques, distingint-se sobretot en la persecució i aniquilament del temible cap carlí, el Servita, frare exclaustrat del poble de Garcia. Després d'una vida plena d'aventures, el 17 de desembre de 1840 moria solter al seu poble, Torregrossa, a l'edat de 55 anys. Encara no feia mig any que havia acabat la guerra.

DE CLERGUE A MILITAR

Josep Capell Sedó era fill de Joan Capell Tehas de Torregrossa i de Madrona Capell Sedó de Juneda (la dona agafava el cognom del marit).¹ El pare, Joan Capell, era un pagès acomodat de Torregrossa que actuava com a representant de dues de les famílies

¹ Per realitzar aquest escrit ens hem servit sobretot del treball de V. LLADONOSA, *Josep Capell Sedó (1785-1840) Un tinent coronel torregrosí a la Guerra de la Independència amb mal regust per la "Pepa"*, Col·lecció Petites històries de Torregrossa, núm. 21, Biblioteca Pública de Torregrossa, 2010.

més importants i influents de la Catalunya de l'època: els Duran i els Fivaller,² que tenien importants possessions a Torregrossa. Els Duran, a més de les seves grans propietats a Barcelona, Ponts, la Ribera de Sió, Ribelles, Miralcamp...,³ tenien el terme de Pradell, i els Fivaller eren senyors de Margalef, d'on Joan Capell Tehas fou alcalde.⁴

Josep Capell Sedó va néixer a Torregrossa el 18 de març de 1785 i el van batejar el mateix dia a l'església de Nostra Senyora de l'Assumpta del mateix poble. El seu cosí germà Josep Cortada Capell va ser padrí de bateig i sempre els uní una gran estimació.⁵ Era el penúltim dels onze fills que tingué el matrimoni Capell-Sedó, sis nois i cinc noies, cinc dels quals moriren de petits. Va començar la carrera religiosa i l'any 1807 era clergue de primera tonsura i fins i tot gaudia de tres beneficis eclesiàstics a l'església de Riudoms:⁶ els hi va atorgar el noble il·lustrat Joan Antoni de Fivaller de Clasquerí i de Bru, marquès de Vil·lel, comte de Darnius, Gran d'Espanya i, més endavant, duc d'Almenara Alta. Clergue de primera tonsura o de corona volia dir que tenia el primer del grau anomenats clericals, que conferia el bisbe com a disposició i preparació abans de rebre el sagrament de l'orde. Es deia així perquè a l'ordenat se li tallava part del cabell de la coroneta. Un benefici eclesiàstic era un ens jurídic que s'atorgava a títol vitalici i que proporcionava a qui l'exercia el dret de gaudir d'una renda i altres privilegis de caràcter fiscal, judicial o militar.

Semblava que Josep Capell tenia el futur encarat cap a l'Església, però un cop del destí va capgirar definitivament la seva vida. A primers de maig de 1808 començava la Guerra del Francès i poc després esdevenia un dels escollits per completar la quota dels solters de Torregrossa que havien d'agafar les armes contra els invasors del país.⁷ El 20 de juny

de 1808 s'allistava al Terç de Miquelets de Lleida. Durant la guerra es va distingir en diferents accions. Pel coratge que va demostrar al setge de Saragossa li van concedir un escut de valor. A l'Almolda, l'any 1809, aconseguí prendre a l'enemic 700 quarteres de civada quan era comissionat al Regne d'Aragó per observar els moviments de l'enemic. Al pont de Molins de Rei, l'any 1812, s'enfrontà al governador de Barcelona, M. Mathieu.⁸ Tot plegat entre moltes altres mostres de valentia que li permeteren una ascensió meteòrica. Amb només vint-i-quatre anys, el 7 de novembre de 1809, el nomenaren capità segon, i l'1 de setembre de 1811, capità primer.⁹ En Josep Capell havia descobert la seva autèntica vocació i penjava definitivament els hàbits religiosos per seguir la carrera militar i, curiosament, al costat dels liberals, cosa gens freqüent en un antic religiós, ja que la immensa majoria d'eclesiàstics que agafaren les armes ho feren per defensar l'altar, el tron i el vell ordre que representaven les partides carlines.

UN TESTAMENT PREVISOR

El 14 de febrer de 1810, Joan Capell Tehas, pare del Josep Capell, signava a Torregrossa un testament tancat en favor del fill que en aquell moment era capità del Primer Batalló de Tropa Lleugera de la Ciutat de Tarragona.¹⁰ En aquest document el pare deixava a Josep Capell, quan aquest complís 25 anys (era la majoria d'edat per als homes),

la cantitat de 600 lliures Barceloneses ab diners, y així mateix 16 jornals de terra los dotse de terra campa y los quatre restants plantas de olivers en lo terme de Paradell immediats dits 16 jornals de terra y olivers a la pleta que es propia del Sr. de dit terme confrontant á la part de sol hixent ab la bassa y á ponent ab herm

² V. LLADONOSA, *Curiositats d'un vell conegut: Joan Capell Tehas*, Col·lecció Petites històries de Torregrossa, núm. 44, Biblioteca Pública de Torregrossa, 2012.

³ E. MESTRE i A. SOLÉ, "La casa de Domènec Duran a Miralcamp (1748-1765)", *Mascañà. Revista d'estudis del Pla d'Urgell*, núm. 3 (2012), p. 29-38.

⁴ V. LLADONOSA, *Un hostal a Margalef el 1771...*, Col·lecció Petites històries de Torregrossa, núm. 10, Biblioteca Pública de Torregrossa, 2009, p. 2.

⁵ Arxiu Diocesà de Lleida, *Partida de Baptisme de Josep Capell Sedó*, Llibres parroquials de Torregrossa, volum 4 baptismes (1784-1792), foli 5.

⁶ Arxiu Històric de Lleida. Notari Ignacio Aliés Berdié, volum 188, folis 114r fins 115r.

⁷ Arxiu Històric de Lleida. Notari Josep Camps Boer, signatura 388, foli 255.

⁸ *Diario de Palma*, 30-06-1812.

⁹ Arxiu Militar de Segòvia, *Full de Serveis de Josep Capell Sedó*. Expedient militar de Josep Capell Sedó.

¹⁰ Arxiu Històric de Lleida. Notari Josep Camps Boer, volum 388 (1812-1813), folis 255r fins 257v.

de dit Señor, com y tambe vull que luego de arribat á la dita edat de 25 anys se li dega donar tota aquella casa que tinc en lo carrer que va á Miralcamp ab la obligació que imposito al Hereu meu infrascrit de haber de fer en ella un trebol, escala, dos finestres y la teulada, y a mes la roba que li deixá Madrona Capell y Cedó Sa Mare ab son testament, y finalment lo Baul junt ab todas las robas inclusas en ell sens que sia vist, ni reconegut.¹¹

Era una herència més que considerable i, sens dubte, com que feia poc temps que havia marxat mobilitzat del poble, el seu pare volia rescabalar Josep Capell amb la part que per legítima li pertocava.

El 30 de maig de 1806 moria la seva mare, Madrona Sedó, i el 22 de gener de 1813, en plena Guerra del Francès, moria el seu pare, Joan Capell Tehas.¹²

VISCA LA PEPA

Quan Josep Capell Sedó era al Regiment de Girona se li va formar causa sumària per ser desafecte al rei¹³ i addicte a la Constitució de Cadis¹⁴ (popularment coneguda com la Pepa) i el coronel Juan Antonio Fábregas el va suspendre de feina i de sou, la qual cosa es va fer efectiva a partir del 14 de maig de 1814.¹⁵ Feia poc que Ferran VII havia tornat del seu exili francès i havia restablert la monarquia absoluta i declarat nul·la i sense efecte la Constitució de Cadis, que Capell defensava aferrissadament. Capell, com tants altres militars liberals, fou arrestat fins al 15 de setembre de 1814 com a reu d'estat. En aquesta data passà al castell de Sant Sebastià de Cadis com a pres sense socors fins al 9 de febrer de 1815, quan el traslladaren al fort de Cortadura, també a Cadis, fins al 28 de novembre de 1815, dia que

el deixaren lliure, però amb l'obligació de demanar la llicència absoluta per separar-lo del servei.¹⁶

Aquella pena era del tot injusta i fruit de la malvolença dels seus enemics, manifestava Capell en una instància que dirigí al rei en data de 2 de maig de 1820.¹⁷

Por un hecho que formará epoca en los anales de la mas descarada arbitrariedad sufrí desde el 11 de Mayo de 1814 hasta 28 de Noviembre de 1815 la mas injusta y escandalosa prisión. Cosa que deberia avergonzár al Coronel Dn Juan Antonio Fabregas su primer causante, fue aumentada despues, y apoyada por el errante general Dn Juan Maria Villavicencio. No huvo medio de que no se valieren estos criminales para oprimirme y vexarme, llegando hasta el extremo de no subministrarseme siquiera la racion de preso". Per haver romàs fidel a les seves idees progressistes, Josep Capell va patir presó a Cadis, un temps vertaderament malaurat: "No huvo medio de que no se valieren estos criminales para oprimirme y vexarme, llegando hasta el extremo de no subministrarseme siquiera la racion de preso... Que motivo, Señor, para sufrir tantos atropellamientos y disgustos como los que me acarearon estos hombres venales, que aparentando adhesion a V.M. han sido sus mayores contrarios, como lo ha acreditado la experiencia[.]

explicava Josep Capell al monarca.¹⁸ En un certificat datat el 20 de febrer de 1815, el mateix governador de la presó de San Sebastián, el brigadier José Molina, reconeixia la lamentable situació de Capell durant el temps de presidi i destacava el seu bon comportament malgrat la misèria que patia "en cuyo tiempo le he observado la mejor conducta y resignacion en medio de su indigencia, por carecer de todo socorro hasta de la sencilla racion de preso".¹⁹

¹¹ Totes les citacions d'aquest article respecten íntegrament el text original, sense adequar la grafia a les normes ortogràfiques actuals.

¹² V. LLADONOSA, *Joan Capell Tehas. El seu testament i altres aspectes de la seva vida*, Col·lecció Petites històries de Torregrossa, núm. 18, Biblioteca Pública de Torregrossa, 2010.

¹³ Arxiu Militar de Segòvia, *Informe del comandant del Regiment d'Infanteria de Girona informant que als capitans Antoni Castellví i Josep Capell se'ls ha suspès de sou*, 1815. Expedient militar de Josep Capell Sedó.

¹⁴ Arxiu Militar de Segòvia, *Informe del Josep Capell Sedó on explica al Rei els motius injustos del seu empresonament*, 1820. Expedient militar de Josep Capell Sedó.

¹⁵ Arxiu Militar de Segòvia, *Informe del comandant...*, citat.

¹⁶ Arxiu Militar de Segòvia, *Informe del Josep Capell Sedó...*, citat.

¹⁷ Id.

¹⁸ Id.

¹⁹ Arxiu Militar de Segòvia. Se certifica la bona conducta de Josep Capell Sedó durant el seu empresonament, 1815. Expedient militar de Josep Capell Sedó.

El 28 de novembre de 1815, Josep Capell sortia de la presó. Però aquí no acaben les seves desgràcies. Per tal de separar-lo del servei d'armes, els seus enemics el van obligar a demanar llicència absoluta.²⁰ La llicència absoluta es concedia als militars per eximir-los completament i definitiva del servei d'armes. Era caixa o faixa. Continuar a la presó o la llicència del servei militar. Ho sabem per les paraules que va adreçar al Rei: "Esta multitud de males que me ocasionaba la intriga y la maldad, llegó hasta el punto de forzarme á que me separare de la carrera, obligandome á solicitar licencia absoluta",²¹ la qual cosa es va fer efectiva l'agost de 1816.²² En el seu escrit Capell remarcava la dignitat que la presó no havia pogut esborrar, perquè ell l'havia defensada a ultrança:

Este es en bosquejo la serie de calamidades qe ha padecido un Cap del Regto de Gerona: un capitán que en medio de los horrores de un calabozo lloraba mas que la mya la suerte desgraciada de su patria: un Cap que ha preferido vivir en la mayor obscuridad antes que faltar al deber que la patria le impuso

i demanava al rei Ferran VII el retorn a l'exèrcit amb el mateix grau i sou que tenia.²³

Des del 1816 visqué en algun lloc indeterminat de la província de Barcelona, segurament com a militar. Com a bon liberal va lluitar per l'enderrocament de l'absolutisme i per l'adveniment del liberalisme, que es féu efectiu després de l'aixecament de Riego a Cabezas de San Juan l'1 de gener de 1820. El novembre del mateix any Riego era nomenat capità general d'Aragó, però es va veure embolicat en un complot i fou desterrat a Lleida i a Castelló de

Farfanya. Segons certificava José de Ortega, coronel de los "Ejercitos Nacionales y Gobernador del Castillo de Monjuic", el 6 de desembre de 1820 Capell

fue de los primeros que despreciando con alma impavida cualquier inminente riesgo, se presentaron voluntaria y denodadamente para cooperar al suspirado y heroico alzamiento constitucional, que lograron los buenos en este Principado, a pesar de las asechanzas amenazadoras, y de los desesperados esfuerzos que rabiosos hacian los facitores de la esclavitud en su afrentosa agonía.²⁴

Finalment el 6 de novembre de 1821 per Reial Ordre li concediren de tornar al servei²⁵ i entrava com a agregat al Regimiento de Infantería del Infante Don Carlos.²⁶ No endebades feia poc que Ferran VII havia jurat la Constitució de Cadis i restablert la monarquia parlamentària. Era el període que després s'anomenaria Trienni Liberal. El 9 de maig de 1822, Josep Capell era reconegut com a tinent coronel d'infanteria.²⁷

PROBLEMES D'HERÈNCIA

Per solucionar uns problemes, Josep Capell demanà permís per anar a Torregrossa.²⁸ En data de 7 de desembre de 1822, el mateix Rei li concedí quatre mesos de llicència per arranjar els seus interessos.²⁹ I quins eren aquests interessos? Josep Capell i el seu germà Llorenç, que era l'hereu, havien tingut problemes per l'herència familiar. Recordem que el febrer de 1810 el pare havia deixat per testament un seguit de diners i béns a Josep Capell. En morir els pares l'herència no s'havia liquidat amb la part que pertocava a Josep Capell. Per això aquest, en

²⁰ Arxiu Militar de Segòvia, *Informe del Josep Capell Sedó...*, citat.

²¹ Id.

²² Arxiu Militar de Segòvia, *Concessió de llicència absoluta a Josep Capell i a Antoni Castellví, 1820, conforme a un original anterior del 16 d'agost de 1816*. Expedient militar de Josep Capell Sedó.

²³ Arxiu Militar de Segòvia, *Informe del Josep Capell Sedó...*, citat.

²⁴ Arxiu Militar de Segòvia, *Certificació del governador del Castell de Montjuic de la conducta de defensa del liberalisme de Josep Capell Sedó, 1820*. Expedient militar de Josep Capell Sedó.

²⁵ Arxiu Militar de Segòvia, *Instància de Josep Capell Sedó sobre reclamació de grau i sous que se le li deuen, 1822*. Expedient militar de Josep Capell Sedó.

²⁶ Arxiu Militar de Segòvia, *Full de serveis de Josep Capell Sedó*. Expedient militar de Josep Capell Sedó.

²⁷ Arxiu Militar de Segòvia, *Concessió del grau de tinent coronel a Josep Capell Sedó, 9 de maig de 1822*. Expedient militar de Josep Capell Sedó.

²⁸ Arxiu Militar de Segòvia, *Instància que presenta Josep Capell per demanar llicència per anar al seu poble, 29 de juny de 1822*. Expedient militar de Josep Capell Sedó.

²⁹ Arxiu Militar de Segòvia, *Concessió de llicència de quatre mesos a favor de Josep Capell, 7 de desembre de 1822*. Expedient militar de Josep Capell Sedó.

data de 3 de juny de 1817, va promoure causa civil contra l'hereu, perquè li satisfés d'una vegada el que per legítima li havia deixat el seu difunt pare al darrer testament a més d'altres coses com "el resarcimiento de Alimentos, y otras partidas que se expresan en la referida Causa".³⁰ Finalment el 24 de febrer de 1823 les dues parts van signar un conveni segons el qual l'hereu va haver de cedir, donar i pagar al tinent coronel el que li pertocava.³¹ Ho van fer de forma més o menys amistosa "mediante una amigable composicion" de manera que cadascú va pagar les pròpies despeses del procediment i les comunes les van satisfer per la meitat. Josep Capell solucionava el seu problema i aconseguia una bona posició econòmica i patrimonial.

AMB EL GENERAL ESPOZ Y MINA

L'agost de 1822, a petició del general Espoz y Mina,³² Josep Capell passava a dependre directament de les seves ordres com a home de confiança. Francisco Espoz y Mina feia poc que havia estat nomenat Capità General de Catalunya on, en només sis mesos, liquidaria les partides reialistes. Destacaren en aquesta campanya la destrucció de Castellfolit de la Riu-bregós, l'octubre de 1822, i el novembre del mateix any la presa de la Seu d'Urgell amb la consegüent fugida del govern reialista (la regència d'Urgell) que s'havia revoltat contra el règim constitucional. No sabem el grau de participació que va tenir Josep Capell en aquests fets, però sí que sabem que Capell va ser membre actiu de l'entorn immediat del general Mina, llavors un dels homes més influents de l'Estat espanyol. Florent Galli, ajudant de camp del general Mina, a les seves memòries fa protagonista Josep Capell d'una escena que qualifica de còmica.³³ Es produí el 6 de maig de 1823 a Vallfogona del Ripollès quan un capità i un alferes d'una partida d'insurgents confongueren Capell amb un dels seus i ell n'obtingué una valuosa informació per entrar a la localitat. No cal dir que els dos "facciosos" foren afusellats.

L'agost de 1823, segons l'escriptor Antoni Puig i Blanch, Josep Capell era l'ajudant del general Mina a Barcelona i s'encarregava de dur les confidències i comunicacions del militar. Sabem per Puig i Blanch que Capell participà en l'empresonament i desterrament de diferents alcaldes constitucionals de Barcelona com a portador de missatges i fou l'encarregat d'embarcar-los cap a l'exili.³⁴

Davant de la presència del Cent Mil Fills de Sant Lluís, el novembre de 1823, Espoz y Mina va capitular i va marxar cap a Anglaterra i després cap a París. A l'Estat espanyol es restaurava altre cop el règim absolutista de Ferran VII després del breu parèntesi del Trienni Constitucional.

LA GUERRA DELS SET ANYS

Tot i que juntament amb el coronel Antoni Niubó, Josep Capell fou un dels principals personatges de l'exèrcit liberal durant la Primera Guerra Carlina a les nostres terres, el full de serveis que hi ha a l'Arxiu Militar de Segòvia no ens dóna cap més informació que la referida a les accions anteriors a aquesta guerra. Pel que fa al període de la Primera Guerra no consta res dels dos oficials. Ambdós militars tenien moltes coses en comú. Eren liberals progressistes i per això en un moment o altre de la carrera militar patiren represàlies. Eren eficients, infatigables, valerosos i protagonitzaren els episodis més sanguinaris, ferotges i significatius de la Guerra dels Set Anys a les nostres terres.

No sabem què va fer Josep Capell durant la Dècada Ominosa (1823-1833), quan Ferran VII va tornar a restaurar l'absolutisme. Si va marxar exiliat amb el general Espoz y Mina, si va malviure aquells anys grisos en alguna caserna de mala mort, si va fer la viu-viu a Torregrossa. Ja hem vist que de 1816 a 1820 de Josep Capell no en sabem res. El mateix podem dir del període que va de 1823 a 1835 i, finalment, de 1837 a 1840, quan finia la Primera Guerra Carlina i Capell desapareixia d'escena. De la carrera militar del comandant Capell en tenim un buit

³⁰ Arxiu Històric de Lleida. Notari Francesc Solano Pallàs, volum 1031, folis 38v fins 40r.

³¹ Id.

³² F. ESPOZ Y MINA, *Memorias del general Espoz y Mina*. Volum tercer, Madrid, Imprenta y estereotipia de M. Rivadeneyra, 1851, p. 7.

³³ F. GALLI, *Memoria sobre la Guerra de Cataluña en los años 1822 y 1823*, Barcelona, Imprenta de A. Bergnes, 1835, p. 155-159.

³⁴ A. PUIG I BLANCH, *Opúsculos gramáticos-satíricos del Dr. D. Antonio Puigblanch contra el Dr. D. Joaquín Villanueva*. Volum II, Londres, Imprenta de Vicente Torras, 1832, p. 485-487 i 503.

documental de dinou anys, la qual cosa dificulta fer-ne una reconstrucció completa i detallada. Per trobar més notícies seves hem hagut de recórrer a la premsa de l'època i no serà fins al juny de 1835 que no coneixerem algunes de les seves activitats com a militar. Era quan manava una columna mòbil³⁵ i era comandant d'armes de les Borges Blanques.³⁶ Les terres de la plana de Lleida ja portaven dos anys enceses per la Primera Guerra Carlina o Guerra dels Set Anys, que va ser d'una ferotgia bestial i inhumana. Capell ho havia après a la Guerra del Francès enmig dels desastres que tan bé va saber pintar Francisco de Goya. Arribar amb èxit a dalt de l'escalafó de la lluita contra els francesos, les faccions absolutistes i finalment els guerrillers carlistes i sobreviure totes les cruentes accions i batalles que es presentaren fins a poder morir al llit de casa volia dir imposar-se als propis soldats i milicians amb severitat i duresa, conèixer la llengua, la gent i el país com el palmell de la mà i, sobretot, ser tant o més fort, ràpid, audaç, resistent a l'adversitat, brutal, despietat i ferotge que les mateixes faccions contra qui combatia.

CONTRA EL FRARE SERVITA

Una de les gestes que més nom donà a Josep Capell fou la d'acabar amb la terrible partida del Servita. El Servita era un sacerdot i frare exclaustat que es deia Josep Lluís, natural del poble de Garcia,³⁷ i podia ser qualsevol de les 30 o 40 persones que conformaven la comunitat conventual de la Mare de Déu del Bon-succés de Barcelona³⁸ abans de les desamortitzacions de Mendizábal. El Servita, com altres frares exclaustats, agafà el trabuc i comandà una partida de carlins contra els "descreguts" liberals que volien, segons ell, confiscar els béns de l'Església amb les desamortitzacions i destruir els fonaments de la religió i del vell ordre.

El 15 de juny de 1835, amb una seixantena d'homes, es plantà davant del poble de Vinebre mentre la seva milícia treballava al camp. Dotze milicians van aconseguir resistir fins que la resta de la milícia va tornar al poble. El Servita va tenir uns quants fe-

rits i va marxar cap a la Bisbal de Falset i d'allí cap a la Pobla de Cérvoles.³⁹ Josep Capell comandava una columna mòbil i va sortir al seu encalç fins que l'atrappà prop de les Borges Blanques, on va aconseguir fer-li dotze morts i dos presoners. El botí de guerra va ser força escarransit: cinc fusells, una carrabina, dos sabres, una mula carregada de pa i altres efectes. Aquella guerra, a més de ser cruel i sanguinària, era força miserable. Al seu comunicat Josep Capell va destacar els urbans de Vimbodí, els de Castell-dans, els d'Arbeca i els de les Borges Blanques, especialment el tinent Maties Ferran dels voluntaris de Castell-dans i el tambor de la seva companyia que, malgrat l'avançada edat, va lluitar amb molt valor.⁴⁰

A primers de 1836 les poblacions de les Garrigues i les del Pla de Lleida estaven molt desprotegides, perquè la guarnició de Lleida estava molt ocupada a reprimir els atacs carlins a la banda del Segre, del Montsec i al Santuari de Lord, on els carlins s'havien fet forts. El 22 de gener de 1836 el Servita i els seus arribaren a Torregrossa, el poble del comandant Capell, on "saquearon y cometieron mil insultos á su antojo y con arreglo á la santa moral del reverendo comandante".⁴¹ El dia 24 de gener, a les 9 del matí, el comandant Capell i el brigadier Grases sortien de Lleida amb cinc-cents homes de cavalleria i d'infanteria, entre ells hi anaven dos-cents soldats de la Legió Estrangera. La persecució no va donar cap resultat i el 12 de febrer el Servita ocupava Llardecans. Aquella mateixa mitjanit el comandant Capell sortia de les Borges Blanques amb l'ordre expressa d'exterminar d'una vegada per totes el frare guerriller.⁴² Li seguí el rastre com un furó, però el Servita, com totes les partides carlines, coneixia el terreny i tenia una extraordinària mobilitat. El comandant passà Llardecans i, quan era prop de Maials, el Servita féu una contramarxa cap a la part de Cervià i de l'Albí.

La persecució continuava i la matinada del dia 13 Capell encomanà a Francesc Moreno, subtingent del 6è de Voluntaris de Catalunya, que inspeccionés el poble d'Almatret. Moreno s'hi acostà amb vint

³⁵ *Eco del Comercio*, 27-06-1835.

³⁶ Arxiu Històric de Lleida, *Promesa de la mare d'un condemnat al comandant Capell*. Notari Francesc Gaya Guasch, volum 71, folis 99v i 100r.

³⁷ Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, *Llibres sacramentals de Prades, Llibre d'òbits de 1831*, foli 23v.

³⁸ G. BARRAQUER, *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, Barcelona, Imprempta de Francisco J. Altés Alabart, 1906, p. 164.

³⁹ F. GALLART, *La plana salvatge*. Volum I, Alcarràs, Editorial de París, 2011, p. 26.

⁴⁰ *Eco del Comercio*, 27-06-1835; *Revista Española*, 28-06-1835, i *Eco del Comercio*, 29-06-1835.

⁴¹ *El Español*, 31-01-1836.

⁴² La narració de l'extermini del Servita està tota extreta d'*El Español* (8-03-1836).

homes i només arribar el van avisar que Francesc Carrera (el Juano), natural de Maials, a qui el corresponsal assenyalava com el terror del país, era a la casa N. Tarragó exigint 200 duros. El subtninent va entrar en aquella casa. El Juano va fugir per la teulada, però un dels soldats el va matar d'un tret i va caure al carrer.

El dia 14 Capell corria cap a Cervià, però el Servita volava cap a Fullea. Allí va fer nit. Capell va aturar-se a l'Albi, on es va afegir el tinent coronel Jacint Vinyes, amb una companyia de més de cent homes. A la premsa Jacint Vinyes constava com a capità en grau de tinent coronel i comandant d'armes de Prades.⁴³ Al llibre d'òbits de Prades es deia que era de Montblanc i que comandava una companyia de miquelets.⁴⁴ Sigui com sigui, Josep Capell va manar a Jacint Vinyes que anés cap a Vinaixa i cap a Tarrés i que el dia 17 continués la persecució. Mentre ell aniria cap a Senan i l'Espluga Calba per retrobar-se després als Omells. Però Vinyes es va desatendre d'aquella combinació i, sabedor que el Servita es dispersava, marxà de front cap a Fullea. Els del Servita van fugir pels boscos de Senan i Belltall i el dia 18 Vinyes va matar mossèn Joan Mestres, un dels companys més fidels del Servita. Li van prendre una mula i uns quants estris més. Capell seguia cap a l'Espluga Calba, on va atrapar uns quinze dispersos i en va matar tres agafant-los els fusells i dues carrabines. La resta van fugir. Vinyes informà Capell que era a Montblanquet i que el Servita era a tocar. Capell es va adonar que havia de canviar de rumb i es va adreçar cap a Maldà i Sant Martí de Maldà. En aquell poble va topar amb un altre grup d'uns dotze carlins que, sense armes, cercaven refugi per aquell indret. Desarmats i tot, Capell en va matar tres. No hi feia res que anessin desarmats, aquella guerra era així de salvatge. En sis dies de persecució Capell havia aconseguit que dels cinc-cents homes que en principi seguien el Servita ara només en quedés un centenar. Al seu comunicat de guerra el de Torregrossa destacava el valor del subtninent Francesc Moreno, que en la persecució havia mort tres carlins i a Almatret ja havia mort el temible el Juano. També enaltia el milicià de les Borges Blanques, Narcís Casas, que en qualsevol atac sempre

era a primera línia. El dia 19 el comandant Vinyes atrapava el Servita a la Pobla de Cérvoles.

El dia 21 de febrer de 1836 a la localitat de Prades, Josep Lluís de Garcia, el Servita, i dos dels seus oficials eren afusellats per l'esquena, com a traïdors a la pàtria. Al llibre d'òbits de Prades el prevere Joan Josa va fer constar que els afusellaments foren a les 3 de la tarda i que els tres reus havien pogut confessar-se a la capella del Sant Hospital i que foren enterrats el mateix dia al fossar de Prades.⁴⁵ A més del Servita, tingueren aquella mala fi Josep Pelegrí Ribe (Ribé), d'uns trenta anys, casat i natural de les Borges Blanques, i Joan Vaque (Vaqué), també casat i natural de Torroja (del Priorat).

EL SETGE DE GUIMERÀ

Dia de grande gloria, Excmo. Sr., ha sido ayer para las armas de Isabel; pues sin haber perdido un solo hombre de nuestras tropas durante tres días de un continuo y vivo fuego, ha quedado vencida y enteramente concluida la facción del famoso Roset que tantos males habia causado á la patria, y que ha ejercido vejaciones y rapiñas sin cuento á los pacíficos habitantes de los pueblos; quedándome por otra parte la dulce complacencia de ver cumplida la promesa que hice á V. de no descansar hasta exterminada la referida facción.

Amb aquestes paraules, enviades a capitania general de l'exèrcit de Catalunya, Antoni Niubó celebrava la victòria contra el Roset de Belianes i el Pataix, el 21 de setembre de 1835 a Guimerà.⁴⁶ El nom del coronel Niubó es faria famós a tot l'Estat espanyol per aquella victòria i per les terribles i inhumanes represàlies que va infringir als carlins després de tres dies de setge. El castell amb la torre en completa ruïna per l'impacte de catorze bales dels canons isabelins; setanta-un homes afusellats: Jaume Roset i trenta-tres homes més al mateix Guimerà, dotze en arribar a Verdú, vint-i-dos a Tàrrega i tres més a Igualada; tres-cents vuitanta-vuit homes foren duts presoners a Lleida. Era el que restava dels cinc-cents homes de la partida de Jaume Roset que el 17 de setembre s'havien refugiat al castell de Guimerà acorralats pel coronel Niubó.

⁴³ *El Español*, 8-03-1836.

⁴⁴ Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, *Llibres sacramentals de Prades, Llibre d'òbits de 1831*, foli 23v.

⁴⁵ Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, *Llibres sacramentals de Prades, Llibre d'òbits de 1831*, foli 23v.

⁴⁶ *El Eco del Comercio*, 3-10-1835.

El comandant Capell al davant de 95 urbans de les companyies de Puigverd, Castellans i Arbeca tingué un paper fonamental en aquella acció. En el seu comunicat de guerra, el mateix coronel Niubó ho explicava així:

Dicho igualmente recomendar con particularidad á V. E. al teniente coronel D. José Capell, comandante de armas de las Borjas, que con solo los Urbanos de su mando y la compañía de voluntarios de Cataluña, del de D. José Vidal y Alemañ, y la de D. José Canes, que llegó pocas horas despues de sitiado el castillo, lleno de fervor (formando juntos la fuerza de 195 hombres), ofreció sostener á todo trance toda la linea del rio y parte interior del pueblo, desde el barranco hasta el punto opuesto de la huerta, y defender asimismo los parapetos, todo lo que cumplió perfectisimamente dando brillantes pruebas de su valor y entusiasmo.⁴⁷

A L'ENCALÇ DE BANDOLERS I CARLINS

A les set de la nit del 6 de desembre de 1835 uns trenta carlins de la partida del Bep de l'Oli s'havien presentat a Bellvís, la majoria eren del mateix poble. Hi va haver lluita. El 7è Lleuger i les tropes corregimentals, comandades pel de Torregrossa, els van fer sis morts, un d'ells el capità de la partida, i això perquè la foscor de la nit no els va permetre fer-los més destrossa, gallejava Capell al seu comunicat de guerra.⁴⁸ El dia 18 de desembre Capell atrapava dos bandolers a Cubells. A un el va fer afusellar per tots els crims i atrocitats que havia comès en aquell mateix poble, segons deia el corresponsal.⁴⁹ Però l'aprehensió més celebrada fou la del capità retirat Francesc Ricart, pels nacionals de les Borges. Li van sorprendre un sabre, una cartera amb despatxos reials, el seu document de retir i un escrit en forma d'ofici, firmat pel Masgoret, on se l'autoritzava a reunir partidaris dispersos, aixecar i armar tropes, cobrar contribucions i exigir diners a les persones desafectes al pretendent carlí. Ricart havia estat agregat a la Tercera Companyia del Batalló Navarrès de Guies, a les ordres del comandant Josep Sabaté i d'acord amb les disposicions vigents, el dia 19 de desembre fou passat per les armes a la ciutat de Lleida.⁵⁰

L'ESTRATÈGIA MÒBIL

El 19 de setembre de 1835 el general Francisco Espoz y Mina, de qui Capell havia estat home de confiança durant el Trienni Liberal, era designat capità general de Catalunya. Entre altres decisions va conservar la dualitat Milícia-Voluntaris i afegí els miquellets a la Guàrdia Nacional. El 26 de gener de 1836 Mina capgirà l'estratègia militar a Catalunya i, de l'estàtica que havia aplicat sense massa èxit el general Llauder, va imposar la mòbil. Ara en lloc d'estacionar i fortificar tropes a les àrees més conflictives, Mina les dispersava pel territori. L'exèrcit isabelí de Catalunya es dividia en set brigades que havien d'anar a l'encalç constant de les partides carlines allà on fossin. Al territori lleidatà en corresponien tres: Aspiroz s'encarregava de la segona i actuava a l'alt Pirineu. Sebastian manava la quarta que cobria els corregiments de Tarn i de Lleida. Finalment la sisena era dirigida pel coronel Niubó i actuava al corregiment de Cervera i a la riba esquerra del Segre. Mina no estava per orgues i el 26 de febrer ordenà la constitució de consells de guerra corregimentals permanents que podien sotmetre els carlins a judicis sumaríssims.

Josep Capell continuava fent el mateix i seguia a l'encalç de les partides carlines al capdavant de milicians i homes de tropa regular agrupats en columnes mòbils. El seu 6è Batalló Franc de Voluntaris de Catalunya esdevindria llegendari lluitant contra els carlins amb les seves mateixes tàctiques: audàcia, mobilitat, ferotgia i un perfecte coneixement del terreny.

El 22 de febrer de 1836, quan anava amb el comandant del batalló de la Legió Auxiliar Francesa, Mr. Damesnil, i el comandant d'armes de Balaguer, entre aquesta mateixa ciutat i Santa Linya van tenir una topada amb l'avantguarda carlina comandada per Bep de l'Oli. Els granaders isabelins atacaren a la baioneta i, atropellant els carlins i fent fugir la seva cavalleria, van deixar molts morts al camp. Rere la partida de Bep de l'Oli hi anava el gruix de l'exèrcit carlí, comandat per Antoni Borges, amb un total d'uns dos mil quatre-cents homes d'infanteria i quaranta de cavalleria. Pertanyien a les partides reunides del Borges, llavors un dels més significatius, del Bep de l'Oli,

⁴⁷ *Eco del Comercio*, 3-10-1835.

⁴⁸ *Revista Española*, 26-12-1835.

⁴⁹ *Revista Española*, 28-12-1835.

⁵⁰ *Eco del Comercio*, 28-12-1835.

del Cortassa, del Mombiola i d'altres cabdills carlins. L'exèrcit isabelí, sempre segons la versió dels cristins, era molt inferior: només cent vuitanta voluntaris, tres-cents sis soldats de la Legió Estrangera i trenta soldats de cavalleria del Setè Lleuger. El resultat de la topada va ser clarament favorable als liberals. Del costat carlí van morir uns quinze homes, entre ells en Francesc Tarrés, més conegut com el Sisco de Castelló de Farfanya, ajudant del Borges, a més de molts ferits que foren conduïts a les Avellanès i a Santa Linya. Del costat liberal van morir quatre homes de la Legió Estrangera, a més de set ferits. Així ho detallava el militar francès al seu comunicat de guerra.⁵¹

Capell complia amb fermesa i eficàcia tot tipus de missions. A finals de març de 1836 sortia de Lleida amb dos-cents vint-i-dos homes del seu Sisè Batalló de Voluntaris de Catalunya per escortar cent cinquanta soldats de la Legió Estrangera que venien de Tarragona. A Vinaixa va ensopegar amb una partida carlina de sis-cents homes i després de dues hores de foc sostingut obligà els enemics a retirar-se. El dia 30, quan sortia de Vimbodí, va trobar-se novament amb els carlins i els va batre i desallotjar fent-los tres morts que va deixar al camp, perquè calia enterrar-los, i alguns ferits que es va emportar. Al seu costat només hi va haver un ferit i un contús.⁵²

El 24 de maig de 1836 Josep Capell acompanyava el brigadier Laureano Sanz, comandant general de la Sisena Brigada, que perseguia la partida d'Anton Borges el qual, amb uns quatre-cents homes, feia de les seves per la vall d'Àger. Capell comandava una columna d'uns cinc-cents homes, composta per quatre companyies del Sisè Batalló Franc de Catalunya, dues del Tiradors de Màlaga Vuitè Lleuger i deu soldats de cavalleria del Setè de Navarra. Amb aquesta tropa s'adreçà a la Clua cap a Santa Maria de Meià amb l'ordre que havia d'anticipar algunes forces al Coll d'Orenga per tallar el pas de l'enemic. El brigadier Laureano Sanz, amb la resta de la tropa, cinc-cents soldats d'infanteria i dinou de cavalleria, seguia per Alentorn directament cap a Vilanova de Meià. El capità Mateu Miguel, amb una companyia de Tiradors i vuit soldats de cavalleria, barrava el pas als carlins des de Vilanova. El carlins fugiren cap al castell d'Ariet. D'allí va sortir el comandant Capell amb les seves forces i va dispersar els carlins,

que fugiren per la Serra de Sant Mamet cap a Figuerola i Peralba. Alguns carlins, després de córrer molt per Peralba i el Montsec de Rúbies, es van precipitar a la Noguera Pallaresa. Capell perseguia frenèticament els carlins que, dirigits pel Borges, s'escapaven per la falda de la Serra de Sant Mamet cap al poble d'Alòs, on en va atrapar dos que van ser immediatament afusellats: era el costum. Capell, amb les seves forces, va pernoctar a Alòs i l'endemà seguí cap a Peramola on va arribar a la nit. Les forces del brigadier Sanz es repartien entre Vilanova de Meià i Santa Maria de Meià. Després de vuit hores de batalla, la facció del Borges, deia el brigadier en el seu comunicat, havia quedat destruïda amb vint-i-nou homes morts i quatre cavalls que restaven al camp de batalla per afartar els corbs.⁵³ D'aquella partida només en restaven uns cinquanta-quatre homes perduts per aquelles serres.

AMB EL CORONEL NIUBÓ

La col·laboració de Josep Capell i el seu Sisè Franc amb el temible coronel Niubó, cap de la Sisena Brigada, no s'aturà al setge de Guimerà i fou molt fructífera per a les armes liberals. Capell seguí a les ordres del coronel Niubó com un dels seus subalterns més fidels, cruels i eficaços. Una de les gestes més celebrades fou la captura d'Anton Borges Ventura. El Borges era natural de Vernet. Participà a la Guerra del Francès i a la de 1822-23 a les files absolutistes. Fou empresonat durant la revolta dels Malcontents de 1827. Només esclatar la Guerra dels Set Anys, capitanejava una partida de Voluntaris Reialistes del Batalló de Cervera i amb tres-cents adeptes es revoltà amb el crit de "Visca Carlos V". Els seus dos fills, Josep i Miquel, de ben menuts ja s'incorporaren al seu batalló. La partida del Borges era una de les més actives de totes les que actuaven a la província de Lleida i Anton Borges era un dels cabdills carlins més destacats de Catalunya.

El 29 de maig de 1836 a Santa Maria de Meià Anton Borges fou atrapat i empresonat pel coronel Niubó. Josep Capell participà activament en aquella acció. Primer entrant al poble i reduint els enemics carlins i després escorcollant les habitacions de la casa prioral on estava amagat Anton Borges fins que el van descobrir amagat a les golfes.⁵⁴

⁵¹ *Eco del Comercio*, 7-03-1836.

⁵² *Revista Española*, 5-04-1836.

⁵³ *El Español*, 11-06-1836.

⁵⁴ *El Español*, 18-06-1836.

El dia 31 de maig el brigadier Anton Borges era dut a Cervera. Es diu que mentre anava al suplici la turba enfurismada li va aplicar una teia als pocs pèls que li restaven al bigoti (a Santa Maria de Meià ja n'hi havien cremat bona part). El dia 3 de juny, Anton Borges era afusellat amb quatre rebels més.⁵⁵

La reeixida col·laboració dels dos militars ponentins seguí en molts altres fronts de guerra. El 15 de juny de 1836, entre Rocallaura i Vallbona, tingueren una topada amb les faccions carlines del Grisè, del Bep de l'Oli, del Mota, del Corbella, del Cendrós i d'altres que comandaven un total d'uns cinc-cents homes. Els feren trenta-cinc morts.⁵⁶ El 21 de juliol entre Rocafort i Rocallaura, en un enfrontament amb la partida del Bep de l'Oli li feren onze morts al cap carlí. El 28 de juliol, entre Tarrés i Vimbodí, després d'una terrible marxa de 14 hores que havia començat entre Cervià i la Granadella, s'enfrontaren a dos mil homes de les partides del Llarg de Copons, del Grisè, del Sabatés i del Ramonet. Els liberals de Niubó i de Capell acabaren amb la vida d'uns quaranta carlins i aconseguiren separar les forces carlines que operaven entre les Garrigues i la ribera del Segre. També a finals de juliol, a Rubió, contra el terrible Casulleres, el Valls i el Vilella, van matar quatre homes i com a botí obtingueren dos fusells, algunes peces de roba i un ramat que els carlins havien pres a un milicià de Copons.⁵⁷ El 21 de desembre entre l'Albagés i Castellans toparen amb les partides del Cendrós, del Cortassa i del Josep Borges (fill de l'Anton Borges), i els causaren catorze morts, entre ells un tinent i un capellà. En la batussa els liberals van atrapar un carlí de Juneda i l'afusellaren a l'acte.⁵⁸

LA FI

A partir d'aquí del comandant Capell en sabem ben poca cosa. La darrera notícia de premsa que tenim del comandant Capell és del 28 de març de

1837 i és per informar que s'havia derogat l'ordre de reorganitzar el Sisè Batalló Franc de Voluntaris de Catalunya, que tants bons serveis havia fet a les armes liberals, i recollir els dispersos del cos que eren a casa seva. L'escrit acabava amb un elogi del comandant i del seu batalló: "Sin duda que no se ha tenido presente en esto al gran servicio que dicho batallon pudiera prestar en un pais del que son casi todos hijos desde el decidido comandante accidental D. José Capell hasta el último de sus individuos". I res més, cap més notícia d'accions militars del comandant Capell entre aquella data i els primers dies de juliol de 1840, quan acabava la Primera Guerra Carlina.

L'1 de maig de 1837, a l'edat de quaranta-set anys, el seu cap i company de tants combats, el coronel Antoni Niubó Xammar, moria al camp de batalla, vora la casa de l'Estany, a prop de Lloberola, al camí ral que comunicava Solsona i Biosca. Es deia que en mans de Josep Borges, fill d'Anton Borges, que li clavà la baioneta al pit en revenja per la mort del seu pare. Josep Capell Sedó el sobrevisqué pocs anys i el 13 de novembre de 1840, al mateix castell de Torregrossa, va fer testament com a capità reial d'infanteria, graduat de tinent coronel i comandant d'armes de les Borges Blanques, i deixà com a hereu el seu cosí germà i padrí de bateig, Josep Cortada Capell, "a qui regonec que por lo molt amor quem profesa, y per sa lealtat inteligencia que tinch ben experimentada".⁶⁰ Curiosament als seus germans no els deixà res. Poc després de testar, el dia 17 de desembre de 1840, a l'edat de cinquanta-cinc anys, després d'haver rebut els sagraments de la penitència, el viàtic, l'extremunció i les indulgències *pro articulo mortis*, moria solter i de mort natural al llit de casa seva, al seu poble, Torregrossa. Era enterrat al cementiri parroquial d'aquesta localitat, entre els dos estreps, més a prop de la sagristia de la capella del cementiri.⁶¹

⁵⁵ F. GALLART, *La plana salvatge*. Volum I, citat, p. 56.

⁵⁶ *El Español*, 2-07-1836.

⁵⁷ *Eco del Comercio*, 12-08-1836.

⁵⁸ *El Guardia Nacional*, 30-12-1836.

⁵⁹ *El Español*, 28-03-1837.

⁶⁰ Arxiu Diocesà de Lleida, *Testament de Josep Capell Sedó*, Llibres parroquials de Torregrossa, volum testaments (1840), foli 272.

⁶¹ Arxiu Diocesà de Lleida, *Partida de defunció de Josep Capell Sedó*, Llibres parroquials de Torregrossa, volum 6 òbits (1805-1852), foli 236. Fa referència al cementiri que hi havia al costat de l'ermita de Sant Roc. El nou cementiri no s'inaugurà fins al 1854.